

AMICULU FAMARIBU

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

C U R T I U.

Erá la mediulu noptii, ér' nóptea 'nfricosiata,
Cum nu mai fuse inca in Rom'a vré odata ;
Nori grei de vijelia cuprinselu firmamentulu,
Tunările teribili cutrieráu pamentulu ;
Ér' Tibrulu esundase la-o rumpere de noru
Versandu-se cá-o mare pe strada si pe foru.

Poporulu din cetate ajunsu la desperare.
Se 'mprasciasé 'n nópte. in daru cercandu scapare. . . .
Parea se piera lumea. cu ea generatiunea. —
Abiá de deminétia trecú inundatiunea. . . .
Dar' cându auror'a dílei sósi zimbindu pe cerú
La diori, intrég'a Roma parú cá-unu cemetieru.

Ruinele de temple si ziduri colosale,
Pe ómeni cutropite, dáu unu aspectu de jale.
Ací plângea o mama infantu-si mortu pe braçia,
Din cóce unu parinte speranti'a-si din viétia.
Nevestele jalóse cercáu pe soçii sei
Pe tiermuri de Tibru, prin respandiri de cai.

Vediendu fatalitatea, senatorii cu totii
Esíra 'n procesiune, in frunte cu protii. —
Facúndu cu totu poporulu o rogatiune pia :
Cá Dieii se-si retraga divin'a-li mania.
Cându inse de o data ajunsera la foru,
Aici vediura-unu grósnicu abisu naintea loru,
A carui afundíme si flacári ardietorie
Cuprinse 'ntregu poporulu cu-o spaima si terore.

„Vai tie Roma ! — díse betranulu pontifice —
Ce plaga te ajunse, ce sórte nefrice,
Si tu neci de presente cunosci cá-ai fi gresítu ?
Séu de-unde-atátea rele ce-ti vinu necontentitu ! ?

Cându jertfele Nemesei pe strade-su sfarimate
Nu vedi indignatiunea Dieimei vatemate ! ?
Au nu si-abisulu de-astadi, ce urla cu 'ngrozire
Servesce despre-acést'a cá-o trista dovedire ?
Dar' voi augurii gintii, si-ai Dieiloru profeti
Poteti predíce sórtea, cá 'nspiratiune-aveti
Prediceti si-asta-data ce sórte ne-amenintia ?
Ce jertfa-espiatoria avemu de penitentia ?“ —

Abiá graindu acestea caruntulu pontifice,
De locu spre foru sborara mai multe paturnice.
„Se fimu cu atentiune — eschiamo unu auguru —
Din semnele sborárei de locu vomu sci siguru !“

Se face o linisce. — Multimea curiósa
Tienti spre-augurulu magicu privirea-si seriósa. —
In scurtu augurulu éta anuncia rezultatulu. . . .
— Unu nou fiuru petrunse poporulu si senatulu. —

„E semnu cá Rom'a altcum nu se va liberá
Pân' vre-unu barbatu eroicu nu se va resolvá :
Se sara in abisulu acest'a de teróre.
Dandu viéti'a-si pentru Rom'a cá-o jertfa-espiatoria ;
Deci adi cându Rom'a se-afla sub crisa prea fatala
Provoc la patriotismulu ce toti aveti de fala !“
Asiá graiesce densulu tindiendu curagiu placutu,
Dar nimene se afla se fia resolutu.

Poporulu lamentéza. Augurulu ér' cuventa, —
Dar' salvatoriulu Romei totu nu se representa.
Voiéndu se mai provóce in fine inca-odata.
Se respandi unu sgomotu, — si-o vóce respicata
Accentuá la-audiulu multímii de poporu :
„Eu Curtiu sum acel'a, ce vréu voiosu se moru !“

Si-atunci unu june-eroicu, curagiosu cá Marte,
— Precum eráu stramosii in tempulu prea departe —
Voiéndu se salve Rom'a si patri'a-si strabuna,
Sari in adúncime cu calu-si dimpreuna ! —
Cá Rom'a-avut'a óre vre-o ginte patrioti ? . . .
--- Urmati-le esemplu, voi falnici stranepoti !

B A B E T ' A

Romanu.

(Urmare.)

CAPITOLUL VIII.

Pandurulu.

„M'a tramisu dóm'n'a se poftesci indata la noi. Domnulu betranu trage se móra.“

„Bine, bine, spune că adi e vineri si nu potu lasá treb'a numai asia.“

„Sarutu mânile.“

Domnulu Nusma continuá a numerá galbenii musteriului, care steteá dinaintea tarabei si nu mai adausé nemicu la respunsulu ce deduse servitórei, tramisa din partea mamei s'ale.

Musteriulu, unu mocanu de pe la munti, reputatu de economu si scumpu, totusi se uimi in sine, cá domnulu Nusma, a carui familia í-i erá cunoscuta, nu voi se-si lase treb'a — fie chiar' in dí de téggu — nici pentru a merge la patulu de móрте alu tatalui seu.

Zarafulu se puse de socoti galbenii, numerá mocanului sum'a cuviintiósá, ér' dupa ce se duse acest'a facú semnu unui baiatu, care steteá la usia cu insarcinarea cá se chieime musterii ce treceáu pe dinaintea zarafiei.

Baietulu intrá.

„Se siedi aici, pâna me voiu întórce. Déca me va cautá cinev'a, spune-i se vina mai tardiu.“

„Dar' musterii de schimbu?“

„Spune-le, cá tata-meu este pe patulu de móрте.“

Si cu aste plecá domnulu Nusm'a.

Zarafi'a s'a nu erá de parte de locuint'a tatalui seu, si totusi mergúndu pe unu téggu printre ómeni, in locu se stee la taraba si se schimbe auru pe hartie i-se pareá, cá face unu pecatu de móрте, pentru care 'lu va pedepsi Domnedieu.

Domnulu Nusm'a erá cá de vre-o patrudieci si cinci de ani, micu de statu, ciupitu de versatu, cu ochii slabi asia incátu trebuia se póрте ochilari, dar' cu tóte astea 'si luase obiceiulu a-si vèri barb'a in faci'a omului, cându voiá se-lu véda si a stá asia, chiar' cându vorbiá, suffându-i in nasu unu greu mirosu de fumu de tutunu, cá-ci domnulu Nusm'a fumá tóta vremea, díu'a, nópteá, cându nu dormia.

Erá deci tare necajitu cumu mergeá acum pe strada; oftá necurmatu si cându urcá scar'a dela locuint'a tata-seu, 'si scóse palari'a din capu, desvelindu o frunte lucósa, cáre-i mergeá aprópe pâna la crescetulu capului sí-si sterse sudorile, ce 'lu trecusera.

„Ce-i, ce-i de ce m'ati chieimatu?“ se resti cátra mama-s'a pe care o gasi in ante-sala, rosia la faci'a si cu ochii rosii.

Faci'a i se rosise de vinulu ce-lu beusé, ér' ochii de lacremile ce le versase.

La vederea fiu-seu o podidirá éراسi lacremile cu o amaratiune cu atátu mai mare, cu cátu fusesé silita a ascunde mai repede sticluti'a de viu diu care sorbise.

„Móre, ah, móre si vrea se-ti vorbésca,“ díse mam'a banchierului intre suspine.

Domnulu Nusm'a nu se mai opri, ci trecú de-a dreptulu in odai'a, unde jaceá tata-seu, lasandu ast'felu pe cocón'a betrána in deplina voie se-si termine sorbitur'a intrerupta, ce'a ce si facú intre dóue suspine adénci.

„Tu esti Aristide?“ intrebá moribundulu, cu vécea slaba.

„Eu suntu tata,“ respunsé domnulu Nusm'a. Am lasatu zarafi'a in dí de téggu...“

„Reu, reu fétulu meu, dar' sémtiu cá moru..“

„Eu nu te potu ferí de móрте...“

„Sciu, sciu... nici nu te-amu chieimatu pentru cá se-mi dái vre-unu ajutoriu, ci pentru... a vorbí de afaceri.“

„Frumóse afaceri dieu!“

„Lasa imputarile... precumu voiescu se le lasu si eu.“

„D-t'a... imputari?“

„Si inca fóрте drepte. Au nu mi-ai papatu tu o buna parte din capitalu.“

„Apoi, cá fiiulu bogatului banchieru Simeonu Nusm'a nu poteám traí cá unu calicu; dar' d-t'a ce te-ai ocupatu se tii mí si mí de galbeni nefolositi, pe cându platiái câte diece la suta dobéndi.“

„Ti-amu spusu cá imputari nu mai incapu aici, dinaintea patului meu de móрте. Asculta deci ce mai amu se-ti spunu inainte de a inchide ochii pentru vecie.“

„Ascultu.“

„Starea casei nóstre o scfi.“

„O sciu,“ respunsé Aristide Nusm'a.

„Ce ai de gându se faci?“

„Cum vei inchide ochii, voiu duce cheile la tribunalu.“

„Vai... se nu cumva... se faci un'a cá ast'a...“

„Nu me mai potu sustiené. Ionu Radulescu preste patru ani se face vèrstnicu. De unde se-i numeru partea s'a de treidieci de mí de fiorini.“

„Patru ani suntu unu veacu pentru unu omu cu minte. In patru ani... cu frumosulu creditu de care ne bucuramu... díci cá depunerile au ajunsu cifra de trei sute de mí... poti se faci unu capitalu intreitatu atatu de mare, de cum este partea lui Ionu .. folosese-te de imprejurari... nu-mi petá numele, care este si alu teu... nu...“

Betránulu se oprise fàra de veste. Firulu seu de viétia i-se rupsesé.

Aristide inpolbà nesce ochi spariati spre elu, aseptá vre-o câteva minute, apoi vediendu cá nu mai resuffa, esí din odaia, dícúndu cátra mama-s'a, care éراسi ascunse in graba o butilca la aparitiunea lui, „a reposatu.“

Cocón'a Saft'a incepú unu bocetu patrundietoriu, apoi dupa ce-si facuse detori'a in acést'a

privintia rëndu cele trebuințose pentru spalarea mortului, pentru imbracarea și întinderea lui pe sarcofagu, pentru priveghiata, colive și alte, cu unu cuvântu pentru toate cele trebuințose la unu mortu cum se cade.

Domnulu Aristide Nusm'a se întorse intru ace'a la zarafia. Schimbă inca vre-o câteva sute de galbeni napoleoni și alte monete, dar' nu eră cu gândulu acolo, ce'a ce se vedeă din neobicinuit'a s'a tacere. Nu mai întrebă pe musterii de sanetatea lor și acelor de pe acasa, nu mai faceă glumele s'ale cele vestite.

Nu dieu, că-ci 'lu munciă necurmatu grigi'a, cumu se faca mai bine. Se inchidă zarafi'a declarandu-se in stare de falimentu s'eu se urmeze cu afacerile du'a povati'a tatalui seu.

De odata avu o idea.

„Èu' se-lu facu tovarasiu alu zarafiei mele. Se-i propunu că dupa depunerea examenului de maturitate, adeca dupa facerea bacalaureatului, in locu de a merge la studiulu medicinei, se intre că comptabilu la mine. Va primi negresitu, cându va audi că dupa ajungerea vèrstniciei s'ale 'lu voi face asociatu in nume la cass'a mea de banca“

Si domnulu Aristide Nusm'a 'si frecă manile de bucurie.

„Vedi la ast'a nu s'a ganditu betrânulu, pecatu! ar' fi moritu cu anim'a mai usiorata. Gièb'a! nu are tóta lumea capulu lui Aristide. Acum nu me mai rabda aici, voiu inchide zarafi'a. Lumea nu me va vorbi de reu. In diu'a mortii tatalui meu, a vechiului siefu alu firmei, voiu poté dóra inchide mai de vreme.“

Cându ajunse Aristide acasa întrebă numai de câtu de Ionu.

„Este dusu cu unu soçi de studiu se-si faca preparatiunile de esamenu,“ i respunsè soçi'a s'a, cocón'a Nastasia.

„Cumu se va întorce, se vîie la mine in odaia,“ facu domnulu Aristide și voi se se departeze.

„A moritu socru?“ mai întrebă Nastasi'a.

„CREDU că vei fi aflatu ast'a deja de vre-o dóue óre, pentru ce me mai întrebi dara?“

„Cá se sciu, că-ci mutr'a t'a nu-mi vesteă nici de cumu jalea de care ai trebui se fi cuprinsu.“

„Nu te aprinde asia de iute. De séra, cându vomu avea amendoi regazu, f-ti voi spune ce grigi me preocupa, deci rabdare pâna atunci.“

Cocón'a Nastasia nu mai dîse nemicu, ér' conulu Aristide plecà.

Cetitoriulu va fi sciindu că Ionu Radulescu, despre care a fostu vorb'a aici, nu eră altulu de câtu Jonic'a, pe care l'amu întèlunitu in dóue rënduri la nenea Radu in Ulmeni, si anume pentru ultim'a óra tocmai in momentul cându domnulu Nusm'a 'lu luasè se-lu aduca la Stefanesci in cas'a d.-s'ale.

Nu potemu spune aici pe largu cele ce ar' dori cetitorii a scî despre Jonica, pentru că se fie pe deplin orientati asupr'a lui. Mai tardiu vomu avè privilegiu mai bunu la acést'a.

CAPITOLULU IX.

Refusata.

Eră copistu la ministeriulu de interne Stefanu Daftu. Mai veniă din cându in cându in casele domnului Sasanu se véda pe matusia-s'a și pe verisiórele, dupa cumu diceă elu, — se mai vorbésca și se petréca cu Babet'a, cumu credea dèns'a.

Trecuserà vre-o doi ani dela mórtea lui Costica și de cându, pentru prim'a óra reprosiase Babet'a cocóniei Sasanu, că n'ar' starui neci de cumu, că se-i procure unu soçi in persón'a nepotului d.-ni'a-ei resplatindu ast'felu ostenelele și jerfele ei.

Dómn'a Sasanu de si nepasátóre și sficiósa din fire pentru a scapá de neincetat'a cicalire a Babetei, se decisè intr'un'a din díle se vorbésca cu Stefanu.

Eră intr'o séra, câteva momente inainte de a merge copilele la culcare, càror'a Stefanu de obicei le urmá, mergнду câte odata in susu, ér' in cele mai multe çasuri, plecнду acasa, că-ci dupa cumu scimu, se mutase dela domnulu Sasanu, de cându cu mórtea lui Costica.

„Asi dori se-ti vorbescu,“ cu aceste cuvinte pronunciate cãm in tonu sioptitoriu, oprì dómn'a Sasanu pe Stefanu la dèns'a.

„Èta-me gat'a, a te ascultá, scumpa matusia.“

„Babet'a te iubescu!“

„Asia!“ facu tènerulu cu unu aeru destulu de cinicu.

„Da, ea te iubescu,“ repetà dómn'a Sasanu cu tonu mai redicatu, că-ci timbrulu vócei lui Stefanu i anuntia o lupta.

„De unde scii ast'a?“

„Ea mi-a spusu!“

„Serman'a féta!“

„De ce sermana!“

„Fiindu-cà...“

„De ce te opresci?“

„Spune-mi draga matusia, te intereséza multu acésta cestiune?“

„Da, fiindu-cà domnisiór'a m'a indetoratu, si trebue se-i fiu recunoscatóre.“

„Nu intielegu ce are a face recunoscinti'a d.-t'ale cu iubirea ei.“

„Nu intielegi, adeca nu voiesci...“

„Ha, ha, dór' nu vei voi seriusu se-o mariti dupa mine!“

„Si de ce nu?“ dîse dómn'a Sasanu blesata, sculandu-se de pe scaunu.

„Fiindu-cà nu-o iubescu, si neci nu-o voiu poté iubi vre-o data. O nemtióica! Mai betràna de câtu mine! Fàra bani...“

„Nu-o iubesci!“ esclamá dómn'a Sasanu.

„Nu!“

„Dar' ea dîce, cà...“

„Ce dîce?“

„Adeca din vorbele ei trebuiá se intielegu, cá si cându numai lips'a de bani ve-ar' retièné dela casatorie.“

„Lips'a de bani? Ha, déca ar' fi numai atât
si déca nu ar' lipsi cele-alalte tóte, câtu de lesne
amu trece preste acésta lipsa, cà-ci amorulu este orbu.

„Iubesci dar' pe alt'a!“

„Da!“

„Unu amoru seriosu!“

„Da.“

„Atunci nu mai amu ce se facu in acésta
tréba. Mi-amu implinitu datori'a.“

„CREDU, cà nu vei fi superata pe mine!“

„Superata nu suntu, dar' 'mi pare reu cà nu
poti se-mi realizezi dorinti'a mea.“

„Lasa matusia draga, cine scie pentru ce
va fi bunu si ast'a. Sarutu manile.“

„Nópte buna.“

A dóu'a dí desu de deminétia Babet'a de
abia apucà se pândésca unu privilegiu, cà se vorbésca
cu cocón'a între patru ochi.

Dómn'a Sasanu pareá din contra, a se feri
de o întâlnire cu guvernánt'a.

Cà nici odata opri pe Tom'a, care de cându
ajunsesè primulu comis alu domnului Sasanu, sie-
deá in casele d.-s'ale, si mâncá cu ei la mésa, 'lu
opri dícemu dupa dejunu, cà se confereze cu elu,
pentru o toaleta, ce voiá se-si faca.

Babet'a steteá cá pe ghimpí, asceptandu cá
Tom'a se urmeze dupa domnulu Sasanu, care se
dèpartase de multu.

Pe fete le trimisesè indata dupa plecarea
domnului Sasanu se-si revéda lectiunele.

In fine nu mai potù retiené domni'aei pe To-
m'a, care grabiá la pravalie.

Cumu se vediù Babet'a sêngura cu dómn'a
Sasanu, i díse indata.

„Ai vorbitu cu Stefanu?“

„Da!“

„Si...“

„Si díce, cà nu te iubesc!“

„Nu se póte...“

„Te rogu domnisióra, adu-ti a minte cu cine
vorbesci!“

„Iertare dómn'a mea! Respunsulu d.-t'ale m'a
tulburatu in câtu nici nu sciu ce amu dísu. Pare
cà nu amu fostu cuviintiósa.“

„Nu, nu ai fostu.“

„Asi fi trebuitu se spui, cà Stefanu n'a
vorbitu adevéru, dícându cà nu me iubesc.“

„Cátu despre ast'a nu am se cercetezu.“

„Nu, nu ai se cercetezi? Sciu prea bine.
Omulu se-si jertfésca viéti'a pentru dvóstre; ast'a
vi se pare lucru prea firescu, dar' cându acelu omu
indrasnesce a ve rogá, se ve interesati puçinu de
sórtea lui, atunci respundeti: ce am eu!? Of, Dómne,
Dómne!“

Nemtióic'a începù se plânga cu amaru.

„Domnisióra... nu mai plânge. Scii de multu
cà suntu gat'a la ori si ce, cà se-ti recunoscú bi-
nele ce ne-ai facutu!“

„Déca nu mi-ar' fi de copile.... de Leniti'a
si de Sofi'a, pe care le-amu crescutu dupa anim'a
mea, — care suntu in adevéru copilele sufletului

meu, nu asi mai stá neci o clipéla in acésta casa
unde suntu tratata cá o straina, cá o servitóre...“

„Domnisióra asia te rogu...“

„Da, suntu tratata mai reu inca de câtu o
servitóre.... ele potú esí.... ele 'si potú petrece
dupa fasonulu loru....! Eu inuse moriu de uritu
si me topescu de máhnire.... of Dómne, Dómne.“

Babet'a se porní a plange din ce in ce totu
mai amaru.

„D.-t'a,“ reincepù ea, „dupa ce i-se mai ali-
nase plânsulu, firesce, dáí crediementu nepotului
d.-t'ale. Te multiemesci cu simpl'a lui declaratiune
cà nu me iubesc. Dar' intréba-lu te rogu, déca
nu me iubesc, de ce staruesce mereu dupa fa-
vorurile mele, de ce oftéza, de ce este cuprinsu
de fiori.“

„Se fie óre,“ observá dómn'a Sasanu.

„D.-t'a credi cà jóca numai comedie, cându
face acestea. Cu atâtú mai reu. De ce o face,
spune-mi dómn'a, de ce o face?“

Dómn'a Sasanu nu respunse nemicu.

„Taci, nu respondi, fiindu-cà dupa tóte, ce-ti
pasa d.-t'ale, déca eu, o straina, o venetica me voiú
nenoroci. Ar' trebú se-ti pese inca, cà-ci prin ru-
sínea mea, a guvernantei, se petéza tóta cas'a, mai
vêtosu, cându unu membru alu familiei este caus'a
rusínei.“

„Esagerezi domnisióra. Va fi avutu si Stefanu
momentele s'ale de slabitiune, ori cum se dícu.
Te va fi curtatu gasindu-se lângá d.-t'a, cà-ci fata
esci...“

„Asia, fata. In ast'a-mi stá totu meritulu.
Ori unu ténérú, dupa parerea d.-t'ale, cându i
este urítu, póte se-si tréca urítulu nefericindu o
fata, din simpla cauza, cà întâmplarea a voiútu a
se gasí lângá ea

„Mi suposezi nisce idei, pe care nu le-amu
avutu nici odata,“ replicá dómn'a Sasanu.

„CREDU cà nici odata nu ti-s'a dísu ast'a, cu
cuvintele ce am aplicatu eu. Dar' déca nu ai sta-
ruí cu totu adinsulu cá se gasesci o scusa, nu
atátu pentru portarea nepotului d.-t'ale, ci mai
multu pentru nepasarea d.-t'ale fácia cu dorerea
mea, ar' trebú se recunoscú cà am dreptate in
tóte, dar' in tóte...“

„Dieu, draga domnisióra me aduci la despe-
rare, ti-asi dá ajutoriu, dar' nu potú.“

„Nu poti, fiindu-cà nu vrei, am dísu-o si o
repetu acumu si totu-de-a-un'a. Ori ce ti-asi spune;
sufletulu de mi l'asiu scóte din peptu si l'asiu
pune inaintea d.-t'ale, déca me-asi jurá pe totu ce
amu mai sfantu pe lume, nu me-ai crede. Stefanu
me iubesc, a mintítu cându ti-a spusú contra-
riulu, si déca vrei te voiú face se vedi cu ochii
cà me iubesc.“

„Domnisióra, d.-t'a esti in esaltare, eu suntu
obosita. Se lasamu astea pe de alta data. 'Ti pro-
mitu, cà nu voiú scapá nici o ocaziune, pentru a
sondá anim'a lui Stefanu, cà-ci in fine déca numai
ti-a afectatu iubire si nu a sémfítu-o, atunci ar'
fi o nefericire pentru d.-t'a, déca ti-ai realisá
dorinti'a...“

MUSEULU DIN VIEN'A.

„Nu me crede, o Dómne D.-dieule, nu me crede“ repetă Babet'a cu tonu sfasiatoru. „Déca asi poté se smulgu din peptulu meu acésta prósta dragoste pentru copii dușmaniloru mei, persecutoriloru mei, asi fi fericita, cà-ci asi poté fugi de aici din acestu iadu. . . .“

(Va urmá.)

TEOCHARU ALEXI.

POTEREA AMORULUI.

— Novela. —

(Urmare.)

Elen'a catra Vioric'a.

Iubita Viorica!

A trei'a dí am plecatu la Manastirea Bistritia, care asemenea nu are vre-o positiune mai deosebita. Este asediata la póelele unui munte intre dóua dealuri. Zídirea e marétia. Totu ce este mai încântatoriu aci aste gradinut'a cu flori cultivate de superiorulu Manastirei, parentele Oreste. . . .

Cându am ajunsu aci am gasitu pe Alexandru dispusu de plecare. Cu tóte acestea amu mai siediutu câtv'a impreuna. Matusi'a-mea i-a spusu cà sum bolnavu. . . . cà adi nópte am avutu nisece friguri violente. . . .

Alexandru me priví cu interesu si-mi oferí chininu. . . . Cà se liniscescu pe matusi'a mea am promis u-lu luá. . . . O, dar' nici unu medicamentu din lume nu ar' potea departá reulu de care suferu eu. Risetele, glumele pline de spiritu ale tovarasiloru mei, veselí'a loru in fine pareo cà-mi insulta suferintí'a, — am esítu cu o cunosciintia se ne preambulam in susulu Bistritiei, care curge printre doi munti ale caroru creste tí-se parú cà se impreuna si amenintia se te striviasca la totu momentulu. Cátu am statu nu sciu, dar' cându am revenitu n'am mai gasitu aci pe Alexandru. Plecase. — Atunci scriséi acésta poesióra :

IN MELANCHOLIE.

Cugetarea mi-e sdrobotita. . . . ilusiunile ími pieru. . . . Inse-a inimei sémťire e unu nepatrunsu místeru. . . . Scepticismulu me omóra — o ídea 'mi dá víetia. . . . Visulu meu doritu 'lu tíu. . . . inse vai! in deminétia, Déca véntulu indoielei sufletulu milu va strabate, Asta inima machnita noi doreri o voru abate! Ce se speru, cându n'am sperantie. . . ? Cându credintí'a a [disparutu! . . . Svavu profumu alu tineretiei de ce óre te-am pierdutu!?

Ér' privirea apei Bistritia 'mi inspirá urma-tórele viersurele:

Printre munti Bistriti'a curge repede si sgomotósa. . . . A s'a albie cotita desece stánci o ascunde, — Ici tísnesce, colo curge, ori s'avénta furiósa; Iar' in urma cólea 'n vale se strecoru ale ei unde, Fara sgomotu séu mánie — riuletulu argintíu Oglíndesce amorusu firmamentulu azuríu.

Dupa ce esi dintre munti se vede o poiana unde pastorii pazescu numeróse turme.

Elen'a catra Vioric'a.

Iubita Viorica!

Fara se me acceptu la atâtea emotiuni petrecute, cu sufletulu mai neliniscitu si cu cugetulu plinu de suveniri încântátóre, amu sositu la Tírgu-Jiului alalta eri sér'a târdíu. — Adóu'a dí mai multe rude si cunosciintie venirá se le spunemu impresiunile caletoriei nóstre.

De sí erámu fórté obosite de drumu, tat'a care in absentí'a mea preparase o serata pe ace'a dí. 'mi pretinse a fi presenta. — —

Spre nefericirea mea Viorico, voiú fi sacrificata marítandu-me dupa unu altulu iar' nu dupa ace'a care e alesulu animei mele. Nu sciu déca 'ti mai amiutesci de cunosciintí'a ce am facut'o cu unu strainu cu ocasiunea concertulu datu in ajutoriulu incendiatiloru dela Rassuri? . . .

— Vei fi fórté amabila cu dénsulu, 'mi díse tat'a, este unu téneru distinsu si apartíene unei familii mari.

— Pentru Domnedieu tata! Totulu tradeaza in omulu acest'a o origine straina care numai románésca nu póte fi: accentu, espresiune, figura. . . Acésta unire ar' fi cu totulu nedémna, nepotrivita.

— De unde 'ti vínu ideile acestea? . . . Banuielile t'ale nu suntu întemeiate pe cev'a seriosu prin urmare nu le privescu de câtu cá unu capričiu alu unui creru usioru. . . . alu unei copile ingrate.

— In numele iubirei ce-ti pastrezu, 'ti declarú cà eu nu me voiú marítá dupa omulu acest'a. Elu se redicá furiosu si-mi díse amenintiatoriu:

— Mergi de-ti fâ toalet'a si nu cutezá a te opune vointieloru mele.

Esti dela densulu si me retraseiu in camer'a mea, unde fét'a din casa me rogá se me imbracu. I-i dísei se me lase singura si ne mai poténdu-me stapéní dedei cursu liberu lacremiloru ce me inecáu.

Ah! strigám eu, numai ast'a lipsiá cà nefericirea mea se fia la culmea s'a! . . . Tat'a mi-a dísu se stimezu ómenii buni ori de ce nationalitate ar' fi. . . o, dar' ce are a face acést'a cu legaturile animei nóstre?! Eu soçi'a unui strainu, a unui strainu care va ínabusi in mine iubirea de tíer'a mea! Se numai revediu Tírgu-Jiului cu muntii, apele, locurile de care me léga atâte suveniri! Tírgu-Jiului, in care am mormentulu maicei mele? Se numai audu pe nimeni vorbindu dialectulu meu! . . . oh, acést'a e penibilu. . . penibilu. . . cà-ci iubescu. . .

Oh, mama! de ce sórtea fú asia de cruda si mi te rapí, pe tine cea mai buna dintre mame, pe tine care erái aপরতীরা onórei, angerulu pancei si alu fericirei casei nóstre. Vócea t'a adi nu o mai audu, inim'a mea seteósa de iubirea t'a te cauta, te striga, te ascépta si nu mai víi. . . nu mai víi se me ajuti cu consiliile t'ale, si se me protegi cu dreptulu teu. Oh, câtu suferu! . . .

Me îmbracái si aparú in balu pe la 11 óre. Venise puçina lume. Eu cu tat'a faceám onorurile.

Cu inेतulu sosiră aprópe toti invitatii între cari si Alexandru... Bun'a vóstra verisióra, Octavi'a se preumblá la braçulu lui; ea veni a-mi propune se-i inoşescu. Primí.

— Cátu esci de palida! 'mi díse ea.

Trecându pe lângă o oglinda observái si eu acést'a. — — —

Logodn'a se facu in admiratiunea si bucarí'a generala, Alexandru de si fù alesu cavaleru de onóre din partea mea cá mirésă ce me numescu acum, erá inse de o sobrietate vedita... se retrasesè lângă o mésă si afectá mai multu de cátu cetiá iu realitate...

D-lu *, mirele, nu dansá, si acést'a 'mi procurá placerea de a-lu tiéné óre-cum departe de mine...

Cându se anuntia valsulu si parchi — parchi se avéntáu prin salonu, Alexandru 'mi propuse primulu vals. Acéstă atentiune me incântă. Erám noviçe in dansu; cu tóte acestea curagiulu meu sustienu de amoru, me facu se jocu dese-vêrsitu. Strínsu lipita de sinulu lui, mâna in mâna, in vârtejulu unui valsu rapitoriu, déca n'ásiu fi fostu in midioloculu unui salonu, incungiurata de ochiade in cari fulgerá gielosi'a, asiu fi tradatu lui Alexandru furtun'a ce se redicase in peptulu meu. Erám ametita de acestu triumfu. Reserv'a lui Alexandru, suvenirea trecutulu meu umilitu, perspectiv'a unui maritisiu sub aparentiele cele mai magulitóre — tóte acestea me absorbira. Siediù-i multu timpu retrasa in unghiulu unui jetiu trecându alternativu dela sperantiele cele mai fermocatóre la realitatea cea mai tirana.

D-lu *. veni se me trediesca din aceste preocupatiuni. Elu siediu alaturea cu mene si forçându-se a fi galantu, 'mi díse:

— Complimentele mele Eleno.... esci rapitóre!

— 'Ti multiemescu d.-le... nu sciu déca le meritu....

— Déca le meriti!? Te adoru prea multu, cá se potu a-ti spune unu neadeveru.

Tacii.

— CREDU cá parintele d.-t'ale ti-a vorbitu Eleno despre amору meu, de care m'a asigurat si din parte-ti... de sí ai aretatu atât'a dificultate a te decide....

— Cum d.-le! dísei eu cu indignatiune, v'a spusu elu acést'a?... Nici nu am fostu consultata in sinceritate, si déca in acestu momentu me găsescu logodnic'a d.-t'ale, eu me facu nedémna de acéstă preferintia, de óre-ce eu sum departe de-a o primi....

— Parintele d.-t'ale o díce din contra... Nu me incercu a condamnă bun'a-credintia si sêmtiemintele d.-t'ale.... esci o patriota juna dar' decisa.... entusiasta... te admiru si te aprobu. Nu trebue inse a dá asia puçina consideratia patriei mele, care va fi mândra a te primi. Totu tienutulu te va admirá. Iata marturisesce Tirgu-Jiului care este unu orasielu micu si neînsemnatu in comparatiune cu maréti'a cetate in care locuescu eu... Roma-

ni'a chiar' este o tíera fàra vre-o însemnatate politica Europeana. Institutiunile... civilisatiunea... industri'a, acestea in generalu suntu inapoiate... primitive... Pe cându dincolo preste acesti munti, in tíer'a mea este cu totulu altfelu: petreceri preste petreceri si distractiuni de totu felulu, si nici de cum monotonie cá aici.

— Destulu d.-le! nu me crede atâtu de fericita, instrâinându-me de tíer'a mea!... Déca Romani'a este o tíera mica, fàra vre-o însemnatate politica... ea cu tóte acestea prin trecutulu ei maretiu probéza originea nobila a sangelui nostru; si la tóta ocasiunea armat'a si tíer'a a datu probe de poterea ei.

Tat'a care observá atitudinea mea rece, 'mi aruncá priviri imputátore. Erám multu turburata, nu mai audiám nimicu. Me vedeám parasita de toti: rude indiferente, unu tata egoistu, pana si acel'a pe care 'lu iubescu, dreptu resplatire me ocolesce... me uresce póte...

D-lu *. amabilu si preventoriu 'mi face a-promisiunile cele mai magulitóre, dar' eu sum departe de a-lu iubi, de a me increde in acéstă fericire ce-mi despica sufletulu cu amaratiunea ei.

Acestea suntu impresiunile ce me stapènescu. Contrariata in avéntulu celoru mai nobile sêmtieminte, inabusita de aspr'a detoria a soçietatii „Reputatiunea“ — ce voiu deveni eu!?...

Plânge-me si nu uitá pe

Elen'a t'a.

Chiar' in sér'a acelei díle nouitatea cá d-lu Rosariu logodiá pe fic'a s'a Elen'a cu unu personagiú asia de consideratu si onorabilu cum trecé elu in localitate dupa scrisorile baronului C* *... trecu din gura in gura. Tóta lumea o fericia si o invidia. Se spuneá inse cá Elen'a este trista si cá erá departe de a legá sperantie mari de acéstă casatoria... Se interpretase acést'a in diferite sensuri, adevverulu inse nu-lu potusè aflá nimeni.

A dóu'a dí dupa logodna, d-lu *. plecá in Transilvani'a, avéndu a indeplini óre-cari formalitati. — Elena cádiù greu bolnava.

Alexandru care ghicise cá elu erá obiectulu adóratu de inim'a Elenei, pe care densulu o admirá apretiuindu-i preferintia preste cele-alalte femei din localitate, bânui caus'a bólei de care patimia Elen'a si decisu a încercá prevenirea reulu adresá Elenei acéstă scrisóre:

„Domnisióra! Déca cutezu a-ti adresá aceste linii o facu numai spre a-ti marturisi o simpatie fórte profunda, de care me sêmtiu mandru.... dícu mândru cá-ci alegerea mea démna este sustienuta de preferintia unei tinere fete ce predomina prin calitatile ei spirituali si intelectuali. — 'Ti cunoscu secretulu... Vioric'a atinsa de vestea bólei d.-t'ale nu l'a mai potutu pastrá; eu chiar' am intielesu acést'a inca de cându ne aflámu la Manastirea Horezu... Acést'a departe de-a-ti aduce vre-o nelinisce trebue se te bucare, cá-ci Alexandru, a carui opera ti-a placutu a te numi, elu dícu, nu este de locu indiferentu. Cá jertfa a acestei virtuti 'ti offeru inim'a si viéti'a mea. Epistótele

d.-t'ale le tiênu, — ele me voru consolá de asprimea trecutului meu. Déca voiesci se se desfaca acea logodna autoriséza-me a-ti cere mân'a si prin acést'a vei fi satisfacuta de dorerile si nedreptatea ce ti-am facutu.

Primesce o strângere de mâna dela alu d.-t'ale adoratoriu: A. N.“ —

Cându fét'a din casa devotat'a Elenei, care erá incredintiata cu primirea corespondentieloru, primí si pe acést'a o aruncá in sertariulu destinatu loru, cu intentiunea de a i-o dá la desceptare. — Elen'a de descuragiare fusese atátu de abatuta încátu cadiuse la patu. Tatalu Elenei cu tóta superarea ce aveá din caus'a obstinarei ei, informatu despre acést'a se interesá de dèns'a si chemá unu medicu, — întâmplarea favorisá pe Alexandru...

Cându intrá elu in camer'a acestei copile de care-lu legá o cauza asia de sânta — mil'a, remuşcarea, admiratiunea concentrate 'lu incatenara. Cându Elen'a se desceptá si vediù lánnga patulu seu pe Alexandru, ce erá fórte staruitoriu in ajutórele ce-i dá, ochii sei cei negrii mariti de suferintie se preumbláu rataciti, ér' tatalu seu severu si nemilosu î-i faceá imputarile cele mai blesante pentru unu caracteru atátu de sêmþitoriu cá alu Elenei. — Alexandru siediù lánnga dèns'a î-i luá o mâna intr'ale s'ale si î-i facú câte-va întrebări voindu a-i cunoşce diagnos'a... I-i prescrie unu medicamentu, si esí abatutu si atinsu. Mai multe rude de-ale Elenei, cari se afláu la dèns'a, plecara, ér' tatalu, obositu de acésta nelinise, se dede repausului.

Preste câteva ore Alexandru revení. Arsiti'a sórelui erá mare, prin curte si prin coridore nu întêlní pre nimeni, — mersè dreptu in camer'a ei in credintia cá va aflá acolo celu puçinu pe dlu Rosariu, parintele ei.

Cându Alexandru deschise usi'a, Elen'a se fortia a se redicá, dar' fiindu prea debila nu potú. Alexandru î-i intinsè o mâna si tienêndu pe ale ei intr'ale s'ale, o fixá cu interesu si i dîse cu afectiune:

— Care este caus'a ce te face se suferi atát'a?

— Nu sciu, — respunsè Elen'a, — se vede ca m'am recitu cu ocasiunea balului, reluá ea cu indiferentia.

— Esci incredintiata cá nu este o alta cauza mai grava? dîsè elu accentuandu cu óre-care intentiune.

Elen'a 'lu priví surprinsa... ochii loru se întêlnira... Fù unu momentu supremu — reactiunea amorului adevératu pe care nimeni nu o ar' poteá descrie...

Se privira... eráu asia de-aprópe unulu de altulu!...

Elu in faci'a acestei copile atátu de gentila, care î-si sacrificase lui ilusiunile frumósei sale vérste.

Ea, in faci'a acestui june, barbatu de meritu care lánnga acésta copila gasiá ace'a ce sperase in viéti'a lui de studentu. — Elen'a stapênita de nisce emotiuni atátu de poternice si atátu de naturali voí

a-si retrace mân'a, Alexandru o pusè pe inim'a s'a, cá se sêmþtia si dens'a bataile ei, apoi o duse la busale s'ale si depuse pe dens'a unu sarutu, unu sarutu care fú pentru sufletulu ei sbuciumatu ace'a ce este róu'a pentru o floricea strivita de unu nepasatoriu...

Lacramile i inundara pleópele, peptulu slabitu se sbateá cu vehementia. Alexandru erá robitu... pierdutu!... O dar' sant'a detoria a demnitatii este tare inradacinata in convictiunea unui omu de bine! Amorulú acestei detorii este o religiune pe care elu nu o póte profaná...

Alexandru siediù lánnga ea... i luá manile intr'ale sale... o rugá se nu mai plánnga si i dîse:

— Iérta-me Eleno!... te-am facutu prea multu se suferi!

— Oh, dle! dîse ea lacrimandu si fortiandu-se a potolí vulcanulu ce clocotiá in peptulu ei, lasa-mi suferinti'a... o preferu mai multu pe dèns'a decâtu afectiunea de momentu a unui omu ce me uresce...

— Se te urescu!?... De ce te indoiesci adi sufletulu meu? .. asprimea trecutului meu nu ti-a probatu indestulu cá pentru unu amoru basatu pe solide si frumóse convinctiuni mi-asi dá inim'a, viéti'a mea chiar?...

Ea taceá.

— Sciu totulu Eleno! reluá Alexandru cu animatiune, epistol'a mea te-a potutu convinge cá nu a-si poté mintí...

— O epistola dela d.-t'a!?! esclamá Elen'a cu surprisa si incuietudine.

— Da, drag'a mea...

— D.-dieule! in ce mani va fi cadiutu ea?

— Trebue se cercetezi.

— Fét'a din casa este incredintiata a-mi primí si conservá corespondentiele...

— Fi liniscita dar', i dîse Alexandru.

— Ce me voiú face, dîse Elen'a, dupa puçina gandire, strîngêndu-si capulu intre mani.

Alexandru o conjurá a nu fi atátu de desperata si atragêndu-o usioru spre anim'a s'a iubitóre, i dîse:

— Eleno! déca me iubesci... déca voiesci a staruí in refusulu teu, déca me autorisezi... eu 'ti voiú cere man'a dela dlu Rosariu parintele teu. Credu cá anim'a lui de parinte se va induiosia la suferintiele si rogatiunile t'ale...

Elen'a plángeá meren.

Alexandru urmá:

— Vomú fi asia de fericiti, Elen'a mea!... i dîse elu sarutându-i frumosulu ei pèru, ce cadiuse intr'o disordine rapitóre pe umerii ei.... O casatoria unita prin aceleasi idei... sêmþtieminte si aspiratiuni...

Elen'a se acatiase de braçulu lui Alexandru, precum ieder'a debila se acatia de trunchiulu unui copaciu.

Alexandru urmá, cu unu entusiasmu sublimu de adevèru:

— Me vei iubi Elena precum te iubescu eu. Studiele miele, ocupatiunile miele scintifice voru

fi susținute, incuragiate de amorul tu, de ingrijirile t'a'e...

— Oh! câtu 'ti multiescu Alexandre, că 'mi dai acésta fericita sperantia. 'Ti juru... te-am iubit... te iubescu, chiar' fâra alta dorintia decâtu ace'a că voiu trece în ochii tei că femeia de merit, fâra a acceptá altcev'a decâtu stim'a t'a. Acést'a me esalta si totu de-o-data me despera...

— De ce? întrebà Alexandru miratu.

— 'Ti voiu descoperi o trista impregiurare de care me temu. Dómn'a V. amant'a parintelui meu, care si-a nefericitu copii, chieltuindu-si avereá, dupa cum credu că scii, în voiajuri si în escentricitati, are mare preponderantia asup'r'a tatelui meu. Ea, dupa cum întielegu staruiesce fôrte multu a me maritá cu *, spre a me departá de aceste locuri si a remané parintele meu în voia capricieloru ei, la care eu me întrepunu totu-de-a-un'a. Presemtiu că suntu pierduta, dar' D.-dieu, în care am avutu totu-de-a-un'a credintia, me va salvá.

— Se speramu, dîse Alexandru gânditoriu.

— Adio, i dîse Elen'a deslipindu-se dela sinulu lui. Dute, dute, póte că acésta femeia me spionéza... mani'a tatei e nestramutata... ea ar' fi în stare se me nenorocéscá fâra crutiare.

Alexandru 'si petrecù mân'a pe frunte gânditoriu, — remase câtv'a ast'feliu, apoi privindu lungu pe Elen'a i dîse cu multa seriozitate si emotiune:

— De ce me-ai si iubitú Eleno!... si luându-i mânilé i le sarutá cu transportu, apoi continuá

— Câtú admiru conduit'a t'a, tari'a t'a, tendintiele t'ale! — Ori care 'mi va fi sôrtea... eu nu te voiu uitá, nu te voiu înlocuí cu alt'a....

Dîcându acesteá esí. Elen'a 'lu petrecù cu privirea pâna ce trecù curtea si disparù la coltiulu stradei. Erá ametita. În tempulu acest'a i se parù că aude unu sgomotu usioru în camer'a de alaturi. Ascultá, dar' totulu intrá în tacere.

Biét'a copila, rapita de atât'a fericire mai statù câtv'a gânditóre în cuibulu seu celu de lebeda, în urma siediu la pianu, începù câte'v'a bucati de musica dar' fâra a le terminá. Merse apoi la toaleta... de aci la biurou, voi se arangieze si mai reu le risipí... Erá nervósa, distrasa... observá că glatrele cu flori i-se palise... le udá.. se mai pusé inca odata la pianu, — preste unu momentu ér' se intrerupsé; si asia succesivu se apucá cându de unu lucru cându de altulu cu o mișcare impacienta si cu o figura radiându de fericire.

Dómn'a V. vení la dên's'a.

— Iata! dîse ea, afectându o placuta surprisa, te-ai facutu bine copil'a mea, — apoi dupa unu momentu suridiendu cu o intentiune reutatiósa, ai aerulu de a fi prea fericita.

Elen'a care se aflá la pianu fâra a se înterumpé i dîse:

— Nu cum-v'a d.-t'a 'mi invidiezi acésta fericire?...

— Se te invidiezu? de securu nu! Dar' eu nu sciu de care fericire 'mi vorbesci, observá ea.

— Ai dreptate, dîse Elen'a.

— Erái atâtú de suferinda mai adi deminétia, toti erám prea ingrijiatu...

— Si d.-t'a erái ingrijiatu de mine?

— Nu sum eu mama-t'a? dîse d.-n'a V. cu o vóce de pisica.

— Mam'a mea? esclamá Elen'a indignata si aruncându-i o cautatura de dispretiu. Dómn'a, nu 'mi mai insultá memori'a mamei miele pe care d.-t'a esci departe de-a o egalá...

— Dar' tu cum de insultu reputatiunea parintelui tu, tu, care te bucuri de tóta libertatea din partea lui, de ce cauti a-ti rîde de elu...

— Nu-ti permitu a-mi face morala, nu ai acestu dreptu, precum nu ai nici motive spre a me condanná, dîse Elen'a cu ôre-care turburare.

— Credi că eu nu sciu ce s'a petrecutu aici acum o óra?...

— Nerusínata! i strigá Elen'a, redicându-se dela pianu.

— Dî-mi cum voiesci. Déca nu vei fi mai modesta... mai delicata vis-à-vis de mine, voiu descoperi parintelui tu ace'a ce numai întemplanrea m'a facutu se vedu. Scí câtú este de severu, scí că despre partea mamei tale nu ai nici o zestre, prin urmare judeca si decide se urmezi consiliile miele.

Elen'a nici nu o mai ascultá; — dupa ce remase singura începù a plânge amaru.

— Ce se facu! Ce se facu! D.-dieulu meu. Ce va dîce tat'a? Ce va dîce lumea cându acésta femeie m'ar' divulgá! Ah! aspida blastemata, cum te pui în calea fericirei miele, cum tóte prevederile miele se realizéza...

Chiar' în sér'a acelei díle Alexandru Norescu scrise o epistola dlui Rosariu în termenii cei mai demni si mai couingatori. Facù alusiune a nu departá pre Elen'a de dên'sulu, căci e betrânu si în totu momentulu o se aiba necesitate de ingrijirile si afectiunea devotata a copilei s'ale. Rosariu... remase atinsu, anim'a lui se induiosia, pentru momentu, sêmtí câtú iubiá pe Elen'a, dar' cându se asiediase la scriitoru usi'a se deschise si aspid'a si intrigant'a dn'a V. intrá.

Epistol'a lui Alexandru cadiuse în mânilé ei chiar' din sér'a în care elu o trimisé dlui Rosariu; dar' ea care proiectase intrig'a pâna se aiba têmpulu trebuintiosu, o retienù la dên's'a si facù ast'feliu că ace'a se fie primita tocmai dupa o septemâna dela dat'a ei, cu o óra mai înainte, cându ea vení că se decida impreuna de sôrtea Elenei.

— Buna sér'a, amiculu meu! dîse ea petrecându-si braçiulu dupa gâtulu lui.

— Buna sér'a Laura! — est'a erá numele de botezu a dómnei V. — bine ai venitu... siedí..

— Me iérta, reluá ea, te-am intreruptu. 'mi pari ocupatu...

— Da... ba nu... bine că te-a adusu în-
tâmplarea, că-ci voiescu se te consultu într'o ces-
tiune ce 'mi pare foarte anevoioasă...

Dicându aceste elu i prezentă epistol'a lui
Alexandru.

Ea o cetî cu ôre-care ironie, — apoi lasându
bus'a de josu cu unu disprețiu veditu i dîse:

— Nu sciu. Déca ar' fi Elen'a fêt'a mea
asiu poteá decide, dar' aci n'am nici unu dreptu.

— Cum, nu ai nici unu dreptu!? obiectă
dlu Rosariu întiepatu, — cum ai avutu acestu
dreptu pâna acum, 'lu ai si de aci înainte câtu
voiu vrea eu... câtu voiu traí...

Laur'a afectă a plînge.

— Ce feliu! pentru ce plîngi? i dîse Rosariu
mîngaiindu-o, — déca au fostu ôre-cari obstacole cari
s'au întrepusu la unirea nóstra legitima, acést'a
probéza că numai tienu la tine?... la copii tei cari
suntu si ai miei!?...

— Asia, dîse Laur'a atinsa, tu o dici acést'a,
dar' lumea... dar' copil'a t'a...

— Lumea?! dar' ce'mai pasa mie de lume; si
câtu pentru Elen'a póte se fie ori de ce idea va
voii, dar' ea nu póte dictá, nu póte impune auto-
ritatii miele...

Ací Laur'a i spusè scen'a ce se petrecuse
intre Elen'a si Alexandru, cum ea o consiliase se
fia cu prudentia... că Alesandru nu este decátu
unu amagitoriu... unu viçiosu, care âmbra se se
ascunda pâna se va insurá s. a. dicându acestea
i aretá o epistola dela unu nepotu alu seu ce stu-
diaza actualmente in Milanu, prin care i descoperi-
rá mai multe scene privitóre la conduit'a lui Ale-
xandru, — i spuneá că avusese mai multe dueluri
cu mai multi barbati a càroru linisce conjugala si
onóre o compromisè. Acésta epistola respirá atât'a
adeveru si reserva, că dlu Rosariu romase incre-
mentu. In ea erá nume de persóne, date si im-
pregiurari atátu de bine combinate si asia de na-
turale că nu te mai poteái îndofi de adeverulu loru.
Dn'a V. esagerá lucrurile, — spuse că fusese in-
sultata de Elen'a in modulu celu mai necuviinciosu
demnitatii s'ale si in cele din urma amenințiá pe
dlu Rosariu că, pentru liniscea s'a si sustinerea
demnitatii s'ale, pe viitoriu va fi in reserva façia
de dènsulu.

Dlu Rosariu erá ametítu, — voii a pedepsi
amaru pe Elen'a, dar' dóm'n'a V. se opuse spu-
indu-i că cu acést'a nu ar' face alt'a decátu ar'
açitiá si mai multu pe Elen'a in contr'a ei...

Dupa ce se mai consultara câtv'a tempu, —
dlu Rosariu respunse lui Alexandru dându-i espresu
refusulu seu irevocabilu.

(Va urmá.)

PAULIN'A C. Z. ROVINARU.

UNIVERSITATEA DIN COTNARU SI ALALTE SCÓLE ROM. DIN SECL. XV—XVII.

(Urmare.)

In totu intervalulu lungu de trei sute de ani,
cuprindendu întrege secele alu XV. XVI. si XVII.
ce facu obiectulu descrierei nóstre, in privinti'a
scóleloru si a instituteloru culturali romane Mol-
dov'a tiene fruntea. Cu maretiele ei initiative
facute in acestu respectu, cu asediementele sco-
lastice si culturali, pre cari Moldov'a in restempulu
memoratu le infientiá parte mai de tièisiu, parte pe
durata mai efemera, modestele urme ale invetia-
mentului romanu dein Munteni'a, dein partile tran-
silvane si alalte, abiá se potu asemená.

Afóra de ace'a altu aspectu generale ne pre-
senta cestiunatul restempu istoricu dein punctulu-
de-vedere alu instructiunei publice si private ro-
manesci in partea s'a prima, mai indelunga; si al-
tulu in a dóu'a, incependu depe la a. 1632 séu
de la epoc'a gloriósa a principiloru Vasiliu Lupu
si Mateiu Basarabu pana la finele seculului, au mai
dereptu graindu, pana la nefastulu anu 1710, candu
celu de antáiu Grecu din Fanaru luá asiá-dîcundu
in arenda tronurile rom. dein principate si se
urcá pre dinsele. Dein acesti doi períodi celu de
antáiu pré fresce e mai multu inceputoriu, celu
de alu doile, precumu se póte asceptá, propasitoriu.

Estu distinctivu 'lu întemeiamu, asiá credemu
că cu dereptu cuventu, pe resultatulu, productulu,
fructulu scólei: pe literatur'a natiunale. Cumu stá
acést'a preste totu in amentitii doi períodi? In
períodulu primu dein cei doi cestiunati literatur'a
rom. in sensu propriu séu literatur'a scrisa (câce
literatura traditiunale posedemu in limba, cantece
poporali, datine scl. asiá de vechia, pe câtu de
vechi suntemu cá Romani) ne presenta pârg'a,
primitiele s'ale fragede. Ci in alu doilea períodu
dins'a iea deja unu anumitu aventu nu puçinu im-
bucuratoriu. Ast'a mai alesu prein croniceloru unui
Mironu Costinu, si inca alti vre optu diece cro-
nicari moldaviani si munteniani; prein escelentii
codici de legi români, unulu iasianu si altulu a
lui Mat. Basarabu¹⁾; prein lucirile poetice ale
unui Mir. Costinu si metropolitulu Dositeu; prein
memoritóriele opuri istorice, filosofice si de altu
soiu ale unui Demetriu Cantemiru; prein operele
biblico-liturgice si preste totu teologice ale unui
Silvestru monaculu, fratii Grecenu, logofetulu Eu-
stratiu din Moldov'a si altii si altele. Deintre
vre treidieci de scrietori si vre siesedieci de scrieri
rom., cunoscute pana acumu dein acesti doi períodi,
numai siette-optu scrietori si cam pre atâte scrieri
nu apertienu períodulu alu doile. Éca progresulu
pipaitu, éca aventulu acestui alu doile períodu
façia de celu de antáiu!

¹⁾ Dupa G. Missailu, Epoc'a lui Vasiliu Lupu si
Mateiu Basarabu, marele imperatu alu Rusiei Petru I. inca
dede legiloru Moldovei titlulu de „drepte si intielepte;“
éra cartea de legi a lui Mateiu Basarabu fu tradusa lati-
nesce de Andrea Pannonius sub titlulu „Codex Basarabae“
(v. Sulzer Hist. Daciae Transalp.)

Dara ce se mai lungim vorba despre acestu aventu? Ajunge, asiá credemu, o singura fapta spre a ni-lu caracterisá sî spre a ne aretá, ce pasu frumosu facuse prein scóla sî scientia desceptarea coscientiei sî spiretului natiunale la Romani. Acésta fapta e desrobirea limbei rom. dein jugulu seculariu alu slavónei. Dícemu in adinsu, cá acestu faptu imbucuratoriú s'a produsu mare parte sî in prim'a linia prein scóla si prein scientiele respandite dejá in mesura mai notabile intre Romani; cáce antái'a decretare formale a scóterei limbei slavóne dein basericele si afacerile viatiei publice romane se face in acea tíera romana, care se póte mândri cu cele mai vechie sî mai insemnate institute de invetiamentu, adeca in Moldov'a la 1642. Pre ea o imitá deaun'a in acestu actu natiunale multu insemnatoriú Munteni'a, sî numai binisoru mai tardiu, in sinodulu rom. dein 1675, veni Transilvani'a a face totu aceea, oprindu adeca a se mai tiené oficiele basericesci in limb'a slavóna, si comandandu pre cea romanésca.¹⁾

Se nu ni se para lucru strainu asertulu acest'a. Dietel: transilvane sî principii transilvani ce-i de-reptu inca dein a dóu'a diumetate a secului XVI., éra mai anumitu princepele Georgiu Rákoczy in confirmatiunale date in 1643 noului metropolitu rom. Simeone Stefanu, staruescu pentru introdu-cerea limbei rom. in cultulu divinú in loculu slavónei. Ci Romanii ardeleni séu cá, abrutiti prein seculari'a apesare, nu precepura folosulu aceluor mesuré dietali sî respective principesci; séu cá pentru temeiu, proselitismulu religiuinariu calvinianu, dein care procedéa atari mesuré, nu voira se le precépa sî se se confórme lorú in modu solemne pana la anulu indigetatu.

Se venimú acumú la insesi institutele rom. de invetiamentu; sî anume, pre cátu se va poté in ordínele celoru trei provincie mai principali locuite de Romani, Moldavi'a, Munteni'a sî Transilvani'a, cumú sî in ordínele celoru doi periodi mai susu atinsi.

Evulu mediu, in multe privintie nu fóra temeiu, se numesce evulu intunerecului. Cá unu mormentu fiorosu, asiá se lungesce dinsulu între cultur'a clasica eleno-latina, sî între reinvierea umanismului sî civilisatiunea evului nou sî celui mai nou. Grandiós'a lume antica romana cu intréga cultur'a, institutiunile, scientiele, civilisatiunea s'a in prim'a parte a evului mediu cade in ruine, móre, se inmormenta. Dara in natura nemic'a nu pere de totu; móрте e mai multu numai un'a metamorfose a formeluor. De sub velulu mormentale sî dupa gerulu fiorosu alu iernei dulcea primavéra reinvia si reinteneresce natur'a sî fientie e.

Asiá se templa sî cu lumea romana. Acea parte primá a evului mediu a fostu cu adeveratu o nópte cumplita, inforatória, dara o nópte cá a creatiunei, dupa trecerea carei'a, in a dóu'a parte

a cestiunatului evu, poporulu domnitoriu de odíneóra alu lumei renasce, reinvia, reapare din ce in ce pre scen'a Europei in vitiele sale neolatine reinteneritu, potente sî vigorosu cá mai inainte. Intre aceste vitie neolatine sî poporulu nostru románu se ivesce sî pasiesce in ambele Dacie dein ce in ce mai multu pre teatrulu evenimenteluor, inca de pe la secl. IX. dejá cu numele de „valacu“ datu lui de straini, pana ce pe urma in cele vre dóue secle ultime ale desu memoratului evu de mediu-locu dejá se afermá pre sene in varie state mai multu au mai puçinu nedependenti sî organizate.

(Va urmá.)

Dr. Gregoriú Silasí.

NOTIUNI DE ECONOMI'A DOMESTICA.

(Urmare.)

4. Pacea séu liniscea casnica.

Pacea séu liniscea in casa este sórele casei Sustienerea ei este un'a dintre cele mai grele probleme ale económei, dar' totu-de-odata si un'a dintre cele mai frumóse si mai remunerátore. Multe económe credú, cá aceea se sustiene prin aceea cá acopere dinaintea barbatului ori-ce lucru de disordine, neintielegeri si certe intémplate între ea si copii séu între servitori. In cas'a in care se inradacinéza acésta idea, va merge totu-de-a-un'a reu si in locu de tacere si linisce, voru fi totu mai multe certe, neintielegeri si minciuni. De aci urméza apoi, cá pâna ce se potú descoperi si impedecá aceste rele, pericolulu iá dimensiunii totu mai mari, care influentiéza intr'unu modu fórté demoralisatoriu asupr'a toturoru casniciloru. Totu prin acést'a dreptatea se turbura, iubirea de adeveru se têmesce si increderea dispare. Prin acést'a económ'a nu va mai poté acceptá nici o sinceritate dela copii si nici o sinceritate séu dreptate dela servitorii sei, chiar' si in casulu, cându barbatulu, nesciindu totulu ce se intémpla in absentia lui, le-arú numí lucruri dintre cele mai nevinovate.

Femei'a, care amagesce pre barbatulu seu, cá a luatú pentru esemplu o materie numai cu diumetate pretiulu, decátu prin aceea, cându in adeveru, nu póte impedecá nici pe servitorii, cá unde e posibilu, se faca si ei asemenea, séu mai bine se o insiéle; pentru-cá este fórté cu greu a cerc dela nisce ómeni mai prosti ast'felu de principii morale, pe care séugura nu le posiedi.

Inainte de tóte trebuie se se padiasca neatinsa autoritatea barbatului. Si prin nemicu nu se vatemala autoritatea lui, decátu prin aceea, cându in absentia lui se intémpla in casa contrariulu, adeca tocmai aceea ce in presentia lui este interdísu. Mustrarea barbatului ce a datu-o servitoriloru nu trebuie nici odata desaprobata pe bas'a unoru escusatiuni nerationale si órbe. Stricteti'a prea severa, —

¹⁾ Documente ist. despre starea polit. sî ierat. a Romaniloru dein Transil., Vien'a 1850. pag. 129.

desî pôte facuta cu tóta precautiunea, influintiéza numai momentanu asupr'a acelor'a, la care se rapórta, daca este timbrata cu timbrulu nedreptatii. Lucruri despre care barbatulu nu este de acord cu parerea femeii si cari numai cu anevoie s'ar' poté uní, — unde este cu potintia se se tiena ascunse de copii si de altii. Vorbele si debaterile despre acestea potu avé locu numai intre patru ochi. O neintielegere, ce nu se pôte incongiurá si care ar' avé urmari triste dupa sene, celu puçinu nu li se permite soçiloru a o cerne tóta diu'a clanti'a, clanti'a, si la ori-ce ocaziune a o aduce inainte; lasa se urmeze somnulu preste ea si diu'a urmatóre va aduce cu sene unu ceriu mai seninu si o atmosfera mai curata in casa si care va sdrobi capulu neintielegerii. Traganarea unei neintielegeri pe tēmpu mai multu, nu se pôte permite nici odata unei femei si de multe-ori unei mame, cu atātu mai puçinu nu i se pôte permite a tiené o ura neimpacata catra acel'a pe care i-lu crede vinovatu pentru aceea neintielegere; pentru-cà aceste suntu in stare se periclitizeze nu numai pacea si liniscea casnica, ci si iubirea si fericirea intre cei din casa. De aceea femeia trebuie se caute cu staruintia a incungiurá si departá ori-ce ar' poté aduce cu sene sēmburele neintielegerii in cāmpulu pacii si fericirii caseniloru. Prin acést'a barbatulu fórte usioru fi poté dá tóta increderea si impreuna cu acést'a si scepstrulu guvernarii absolute in casa. — Se ve amintescu unu casu: O femeia, care traia prea bine cu barbatulu seu (desî acést'a erá fórte aspru) si erá totu-de-odata ea sēngura stapēna si dōmna in casa, fū intrebata odata de o alta femeie, cà ce scie ea de-i merge asia de bine si cas'a ei este asia de tignita si de indestulita, ea fi respunse pe scurtu si la intielesu: „Eu facu cu barbatie, tōte câte le doresce barbatulu mieu si suferu cu tacere tōte câte nu-i placu; acést'a este secretulu liniscii si fericirii miele in casa.“

Fórte adese-ori se intēmpla, cà femeia, pentru cà se póta induplicá pe barbatulu seu la cumpararea séu facerea unui lucru, care poté fi displace séu nu e pregatitu a-lu face atunci; se incēra alu molcomi cu minciuni, lingusiri si promisiuni seci. Acēsta apucatura cu totulu nemorala si urita cresce cu gradulu ei de necultura si sburdalcie si de care bun'a si casnic'a económa se se ferēca totu-de-a-un'a cá de focu.

Neintielegeri mai mici intēmplate intre copii ori intre servitori, femeia are se caute a le aplaná si impedecá sēngura fara ajutoriulu barbatului, cà in casulu contrariu usioru își perde tóta autoritatea ce o are de stapēna si mama in casa. Prin acést'a orizonulu chemarii si activitatii femeii in casa se micșorēza si perde totu mai multu din valórea si lustrulu ce trebuie se-lu aiba totu-de-a-un'a. Se intielege de sene, cà déca nu scie ce se faca in unele casuri, trebuie se cēra sfatulu si ajutoriulu barbatului.

Asemenea este unu lucru fórte neplacutu, cându femeia increde barbatului, se-i cumpere

óre-cari lucruri din tēngu si pentru cari, intēmplându-se se nu-i placa, se incēpa numai a-i face unele si altele observari si imputari neplacute. Totu asia este unu lucru neplacutu, cându barbatulu istorisese despre vre-o intēmplare dīlnica, fie intre ai casei numai, fie in alte locuri si femeia i-lu intrerupe, pentru-cà nu-i place séu pentru cà se spuna ea lucrulu in alta forma séu cev'a mai interesantu. Totu unu lucru neplacutu si superatiosu pentru barbatu este si acel'a, cându femeia i-lu conturba ori i-lu neliniscese in lucrarea s'a, numai spre a-i dá ei ajutoriu la alta lucrare mai puçinu importanta si care s'ar' poté usioru face si fara ajutoriulu lui. Séu cându pretinde dela barbatu, cà dupa-ce acést'a a petrecutu intrēga dīuliti'a in lucru si munca neintrerupta, fie cu spiritulu fie numai cu corpulu, se-i ajute si femeii sēr'a la unele si altele lucruri; din protriva este detorinti'a ei cea de-antāiu, se caute a-i satisfacé tōte lipsele sale si déca cumv'a a adormitu inaintea ei se aiba grigia cà se nu-lu neliniscēca cine-v'a prin larma séu altele. Totu unu lucru neplacutu si cu totulu nepriintiosu liniscii si bucurii casnice este si acel'a, candu femeia nu scie cum se distribuiēca intre caseni lucrurile ce au ale sevērsi fie-care, precum si tēmpulu, modulu si loculu in care au a le sevērsi. Cându barbatulu lipsece de acasa lucrurile ori uneltele lui trebuie lasate si pastrate fie-care in buna rēnduieála, unde le-a lasatu elu, si déca cere cine-v'a din ele imprumutu, fara scirea si consēmtiementulu lui, nu este permis a se dá. Aceste si nenumerate altele ceru multa intieptiune, multa precautiune si sērguintia din partea femeii, cà se scia conduce in pace, in armonia si in buna rēnduieála tōte trebile si afacerile casnice.

Voiesce femeia, cà se pastreze totu-de-a-un'a neatinsa pacea, liniscea si bucuria casnica, atunci invetie a stērní si renoi in anim'a s'a si a casniciloru sei sēmtiementele religióse si morale. De i-a succesu a desceptá in toti casenii ei aceste sēmtiementa inalte despre cultulu domnediescu si evlavi'a casnica, oh! atunci i-a succescu a pune pētr'a cea din anghiu la fundamentulu templului pacii casnice. Ei, dar' cà se-i succēda acést'a trebuie mai antāiu, cà ea insasi se servēca de modelu si esemplu alu acestoru sēmtiementa. Totu aci trebuie se amintescu cà armonia casei, fara o reciproca reverintia in cuvinte si in fapte intre toti casenii nu se va poté nici odata conservá intrēga si nealterata. Apostolulu Pavelu díce: „Intimpinati-ve unulu pe altulu cu reverintia!“ — Numai acel'a își poté cascigá reverintia, care o scie dá si altu'a. Nu starea mai inalta a femeii, ci virtutea mai inalta a ei descēpta iubire si reverintia intre supusii ei. Soçiloru! invetiati a ve dá totu-de-a-un'a unulu altu'a reverintia si cinstea cuvenita! Nu vorbiti unulu catra altulu, fara numai cu graiulu animei si alu iubirei sincere si nefaciarite. Nu rapiti increderea fiiloru vostri, lasatii pe ei a fi totu-de-a-un'a cu anim'a deschisa catra voi! — Daca voiti cà se se

pastreze in tóta întregimea ei împrumutat'a incredere între soçi si soçie, între parinti si fii, între frati si sorori, între stapêni si servitori, atunci invetiati a onorá ce e bunu in ei; stimati aplicările si însușirile cele demne de stima ale lor si feriti-ve de a-i scandalisá prin fapte necuviincioșe si urîte! Traiti unii cu alții in armonia, in iubire si in linisce, pastrati între paretii casii vóstre secretele trebilor economice din casa si a-ti aflatu raiulu pe pamêntu! Faceti din potriua si veti cunosce ce este iadulu si torturele lui!

Nu cautati noroculu si fericirea in palaturi unde aurulu prisosese;

„Cautati-le in casa piósa,
„Unde e iubire credincioșá;
„Cautati-le la cei buni, la cei drepti si blândi,
„Carii nu ardu de pisma si isbândi;
„Cautati-le la parinti, la fii si casnici,
„Ei își facu viéti'a dulce aici; —
„In alu loru pacinicu cercu angerescu
„Infloresce raiulu pamêntescu. *)“

(Va urmá.)

J. Dariu.

NUMERII 76 si 77.

— Naratiune istorica. —

(Urmare.)

— Tu mi se pare cá esci unu fanaticu glumeti, cumetre! díse majorulu inca totu rídiêndu. Eu numai aceea a-si dori, se se capete in acésta críșma asia usioru mâncarea precum se capeta invetiaturile bune, séu ce'a ce ar' fi inca si mai bine, déca ai tiênea pre ceste din urma si ni-ai lasá in schimbu zam'a t'a de pesce.

— Totulu, ce e cu dreptulu, copilasiule! respunse cu viotiune betrânulu, luându-si unulu câte unulu paiele de fênu din perulu capului si curatiendu-si caciul'a. — Mi se pare, cá ambe aceste suntu chiar' atátu de dorite atátu pentru unulu câtu si pentru celalaltu, parerea mea este, cá se ve lasu si pre voi a ve impartási din ambele. Din asta cauza, déca ve convine, se mâncamu la olalta zam'a de pesce, dara se nu lipsésca nici invetiatur'a buna.

— Chiar' la locu, cumetre! díse Mazuchelli. Vino siedi lângá noi. Tu esci unu nuntiu glumeti, si de ore-ce esci asia de liberalu cu zam'a t'a, vomu inghití cu dêns'a si bucatfile intieptiunei t'ale. Verosimila esci ulu invetiatoriu din tiênutulu acest'a.

— Nimeritu, fratiore! respunse betranulu cu vioitiune. Tu ai unu mirosu finu, eu sum invetiatoriu. Scól'a mea e tare frecuentata, si me fulescu cu ea. Eu portu unu bătisioru, care pre unii juni, cari 'si pórtá nasulu prea pre susu i face de totu umiliti si blandi. Dara poftimu a ne asiediá, zam'a e gat'a. — Totusi statí, domniloru, mai antáiu de tóte unu pocalu de vinarsu nu va stricá cá apetiariu.

Birtasíti'a la audiulu acestoru cuvinte grabí a aduce vinarsu pre mésa. Ea aduse o sticla cu vinarsu de Moldov'a si unu pocalu câtu o mesuritia de cafea. Rusulu celu betrânulu i-lu tiêndu, betrân'a i-lu umplú cu rachiú, dupa aceea 'lu puse pre mésa inaintea lui; si luându-si caciul'a de pre capu, se sculá 'si fece cruce dupa datin'a rusa, díse o rogatiune scurta in decursulu cărei'a fece o façia deosebita, dupa finirea rogatiunei luá pocalulu si-lu goli cu pofta, cătiv'a picuri, cari mai remasera pre fundulu pocalului, i versá iute preste umerulu dreptu. Acésta manevra o indepliní de trei ori dupa olalta spre mirarea lui Fedoru si desfatarea lui Mazuchelli. De prim'a data majorulu numai zimbí, a dóu'a óra inse isbucni in unu risu tare. Betrânulu rusu nu pareá a se fi conturbatu de locu prin risulu majorului, — elu se asiediá pre banc'a de lemnu si strigá cându a fostu gat'a: „acum'a copilasi apucatí-ve de lucru! se ve fie de bine zam'a, déca sunteti ostasi bravi si devotati mamei nóstre prea graçioșe, imperatesei; déca nu atunci satan'a 'si reverse binecuvêntarea preste voi. —

Fedoru de surprindere, la dorinti'a asia de naivu esprima, lasá se-i cadia lingur'a in farfuria, Mazuchelli rídeá de se tieneá de fóle.

— Betrânasiule! díse elu, dupa ce se mai stêmpérá de risu. Tu trebuie se ne cerci in castru! tu esci unu fanaticu atátu de amenintiatoriu, încátu mi-ai causá o mare placere, cându mai face a fi câtu de desu in societate cu tene. Eu cugetu cá noi vomu mai face la olalta glume de asta natura.

— Hm! la asia cev'a se cere consultare, respunse rusulu, luându cu diligintia cu lingur'a zam'a de pesce, carea paré a-i placeá fórté. Eu cugetu numai, cá Suwarow nu ve va da multu têmpu de gluma si cá se amblati incóce si incolo. Betranulu nu póte dormi multu, si astfelu conturba si pre alții, cari 'si petrecu bucurosu cu vinu si jocu de carti. Din care cauza lui i suntu fórté uriti ómenii, cari in lucruri militare voiescu a fi numai cá spectatori, — aci 'si aruncá privirea asupr'a lui Mazuchelli, — séu dragii mamei din Petropole, cari nu grijescu de alt'a decâtu a-si ordiná perulu si a cercá dupa celea mai bune calitati de pomadii si olee de peru, — aci fixá cu privirea pre Fedoru. Ei inca nu au de totu nedreptu: elu e omu nerabdatoriu, posomorítu si unu fanatecu betranu, încátu nu credu, cá se se afe cine-v'a, care se-lu póta suferi.

— Eu credu betrane, cá tu judeci de totulu nedreptu pre generalulu? 'lu intrerupse Fedoru cu fruntea ineretita. Intréga Rusi'a 'lu veneréza cá pre unulu din cei mai bravi generali. Elu póte se aiba in natura cev'a deosebitu, neindatinatu, duru in portare, dara aci trebuie se urmamu parerile celoru, competenti si cari 'lu cunoscu mai de aprópe, acei'a 'lu numescu nobilu, bravu pana la estremeitate si de totu devotu imperatesei.

— Incátu atinge ceste din urma poti se ai dreptu dara façia de celalalte însușiri frumoșe nu

*) M. Velceanu: „Meditatiuni spirituale,“ pag. 99.

póte se fie chiaru asia, dupacum dîcu ómenii, — response betrânulu punêndu lingur'a de o parte, cá se-si mai umple odata farfuri'a cu zama de pesce si se încépa de nou facerea crucei, beutur'a si versarea preste umeru din pocalu Dara nu dîserâti mai nainte, cá voi mergeti la Suwarow? Securu veniti se-i dati vr'unu consiliu bunu, cum se proceda cá se póta luá Ismailulu. A-ti facutu in Petrupole vr'o noua inventiune? Se-si lege soldatii ciucuri? séu dóra alta descoperire. E lucru de miratu, câtu de departe póte se o duca omulu in tîmpu de batae, fiindu departe de castru si ini micu si avêndu destulu tîmpu pentru meditare! Studiéza, mânca si bé si apoi éراسi studiéza nitielu, si pâna a nu fi judecatu de ajunsu si cumpanitu lucrulu câtu intorci mân'a descoperi o nou'a metoda, carea nu prea convine cu gustulu si audiulu ómeniloru indemanateci si versati in lucru, cari altcev'a nu precepu decâtu se bata pre inimicu.

— O metoda noua de-a ocupá Ismailulu nu ar' fi chiar' de reu! 'lu intrerupse Fedoru zimbindu. Fortaréti'a e tare, unu asaltu ar' costá multime de vietii, si cu tóte acestea succésulu ar' cadé sub intrebare.

— Credi tu, intrebà betrânulu cu dispretiu, cá rusii, condusi de Suwarow la asaltu, s'ar' poté asia usioru respinge de inimicu?

— Ea credu, cá fortaréti'a s'ar' ocupá, dar' ocuparea ar' costá pierderi enorme, response Fedoru cu tonu convingatoriu. Nu asaltarea forturiloru si resistenti'a ce s'aru intimpiná in ele este ce va se ingreune ocuparea, e cu totul altucev'a, dara la asia cev'a nu precepi nemic'a tu cumetre.

— Acést'a nu face nemicu! continuà betrânulu, cu semne invederate de curiositate. Eu cugetu cá inca cunoscú Ismailulu, dar' eu nu sciu ce v'aru poté stá in contra, dupa ocuparea forturiloru. Déca nu e contr'a obligamentulu teu, fratióre, spune-mi totusi, ce cugeti tu cá va ingreună ocuparea? Crediuti'a mea este, cá dupa ce rusii voru fi ajunsu in cetate, iute voru gata-o cu Turcii.

— Si eu credu din contra, cá atunci se va incepe joculu, response Fedoru. Déca cunoscú Ismailulu, atunci ai vediutu chanurile cele mari de pétra, acele edificii puternice si in forma de fortaretie, care in tîmpu de pace seivescu cá adapostu pentru caletori si cá deposite pentru marfe. E datin'a turciloru, a se retrage, dupa asaltarea forturiloru, in acele si a se aperá pâna la celu din urma omu. Dupa cum am dîsu, va costá multa vietia, dara numele Catarin'a si Suwarow voru delaturá si acestea piedeci.

Betrânulu, pâna vorbiá Fedoru, cautá la dên-sulu si cu o clatire din capu insoçita de o cugutare adúnca pareá cá si dên-sulu apróba dîsele lui Fedoru. Mazuchelli, care in decursulu dialogului intre Fedoru si betrânulu rusu, stete adúncitu in cugete, se redicá de-odata.

— Audi betrânule! 'Ti-e cunoscutu numele pasiei, care are comand'a preste Ismailu?

— Este Auduslu Mechemetu! fù respunsulu.

— Seraskirulu? 'lu intrerupse italianulu cu vioitiune. Si principii din Crimi'a si Ghirais?

— Toti siepte suntu in fortaréti'a! response betrânulu. — Dóra-i cunoscú?

— De securu, response Mazuchelli. Eu am vediutu odata pre Machsut si pre Caplan Ghirais in Constantinopolu, voiám se dîcu in Smiru'a. Adeca — se corese — déca se póte dîce astfeliu, cându treceáu odata calare pre dinaintea mea, — cu dên-sii inse nu am vorbitu nici cându.

— Tu vorbesci turcesce fratióre? 'lu intrebà betrânulu cu atentiune. Atunci se va bucurá Suwarow, cá va avé in tene unu interpretu bunu.

— In totu casulu eu i-asi poté fi de mare folosu, continuà cu usiuratare italianulu. Eu am invetiatu turcesce, arabesce si grecesce in caletoriile miele prin orientu.

— In adeveru? intrebà betrânulu cu o schima de uimire, carea inse cuprindeá in sene cev'a ironicu. Ací se implinesce proverbiulu „consiliulu bunu vine preste nópte.“ Betrânulu omu, Suwarow, de securu s'a intorsu sermanulu de multe ori pre patu nepotêndu dormi, si a facutu planuri cum se capete in mâni cuibulu celu dracescu, si éca astadi vinu doi ómeni iscusiti, dintre cari unulu póte se induplece pre Seraskiru la predare, celualaltu éra are cele mai bune planuri ale fortaretiei in posunariu. Acum copilasi, intru sanatatea vóstra, baremi de a-ti fi de diumetate aceea ce ve inchipuiti cá sunteti.

Betrânulu insoçi ultimele cuvinte cu o privire caracteristica. 'Si umple de nou pocalulu, 'si face cruce dupa datin'a de mai nainte, bé si arunca restulu preste umerulu dreptu, baga mân'a in posunariulu unui subvestmêntu, scóte si da birtasftiei unu ducatu, apoi plecà cu vorbele: „La revedere domniloru!“ La esire face o plecare usióra cu capulu. — Amicii inca nu apucasera a se reculege de uimirea loru, si si audira lovituri de copite, in acelasi momentu vediura pre betrânulu insoçitu de unu casacu taindu de-a curmezîsiulu in galopulu celu mai repede câmpulu ce li se deschideá inainte.

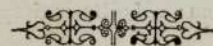
— Spune-ne, betrâna, cine e acestu omu rarú? intrebarea ambii amici dupa-ce 'si venira in sene.

— Nu-lu cunósceti? intrebà betrân'a indrep-tându-si ochii rosii in susu. Eu chiar' asia de bine î-lu cunoscú cá si voi. Elu póte se fie unu omu avutu, de ore-ce elu totu-de-a-un'a se indatinéza a-mi dá unu ducatu cându se departa. La inceputu credeámu cá e sfântulu principe alu bataiei Alexandrn Newsky séu altu sfântu, si cá elu vine a me ajutá in lipsea, dupa ce eu totu-de-a-un'a am trebuitu se-i facu o zama de pesce, pâna cându elu 'si faceá somnulu de amédi; inse de-óre-ce totu-de-a-un'a bé cu placere si vinarsu de Moldov'a, m'am convinsu, cá si elu nu e altu-cev'a decâtu unu omu cá si voi.

(Va urmá.)

(Wachsman.)

J. Tanco.

Cronica. — Concertulu si Balulu romanu arangiatu in Clusiu in 25 Februarie, prin inteligenti'a româna din locu, — ir favorulu infientiândeî scôle române de fetitie in Clusiu, — au avutu unu succesu moralu stralucitu. —

Corulu junimei universitare si gymnasiale au cântatu la inceputu poesi'a lui I. Nenitescu „In gradina“ si la capetu poesi'a poporala „Frun-diulitia de bujoru.“ Puçina impreuna-de-prindere mai trebuesce, si acestu coru va fi in stare a corespunde si celoru mai mari pretensiuni. Altmintrea aceste cântece le-a esecutat cu succesu, pentru-ce si publiculu l'a resplatitu cu aplause. — Mai multu au placutu inse „Air varié“ ale lui Ch. de Beriot esecutate, cu multa dibacia si arta, pe violina si pianu, prin d.-siórele sorori Sidoni'a si An'a Popu, la sfêrsitul carei'a publiculu a eruptu in frenetice aplause, dorindu se mai asculte pe tenelele artiste. — Totu asia succesu au reportatu dlu Octavianu Boreriu, esecutându in flauta cu acompaniamentu de pianu, bucat'a „Carnevalu de Veneti'a“ a lui G. Briccialdi si dlu Ioanu Cherechesiu declamându poesi'a lui V. Alecsandri „Moldov'a in 1857.“ Publiculu i-a resplatitu pre ambii cu entusiastice aplause. — Mai multu au cuceritu inse publiculu d.-siór'a Irin'a Antal din Beiusiu prin varii cântece. D.-s'a are unu tonu placutu si bene diresu, si asié pare-ti că numai se jóca chiaru si cu cele mai grele variatiuni; la dorint'a publicului, care nu mai voiá se incete cu aplausele, d.-s'a a benevoitu a cântá si a dóu'a óra — cucerindu si mai multu publiculu, care ar' fi doritu se-o totu asculte si nu-si mai aduceá amente că in nóptea ast'a avemu de a si jocá.

Balulu s'a inceputu la 9 óre — cu Ardelean'a. Roman'a s'a jocat de dóue ori. Primulu Cuadrille l'au jocat 36 parchi. — In pausa 12 teneri cu vetavulu in frunte, imbracati tieranesce, au jocat cu multa precisiune jocurile istorice „Calusieriulu“ si „Batut'a“ — aplaudati din partea publicului de nenumerate ori.

Dintre participante ne mai aducemu amente, de d.-nele: Dr. Ratiu din Turd'a, Lemeni din Iclodu, Rant'a Buticescu din Bistritia, Mog'a din Zau, Antal din Beiusiu, Bozacu din Mociu (in costumu), Podóba (in costumu), Coroianu, Leónt. Popu, Dr. Isacu, Alessiu Popu, Baldi, Haragosiu, Emericu Popu, Truti'a, Galea — din locu; si de domisiórele: Irin'a Antal din Beiusiu, Rant'a-Buticescu din Bistritia, sororile Ratiu din Turd'a (un'a in costumu), Ludovic'a Mog'a din Frat'a, Galu din Secueu, Virgin'a Germanu din Sambottelecu (in costumu), sororile Ann'a si Sidoni'a Popu, Elen'a Fulep, sororile Corneli'a si Virgini'a Popu, Lapusteanu, sororile Nast'a, Rosali'a Muresianu (in costumu), sororile Galea din locu.

Petrecerea a fostu puru remânesca, cá-ci strainii s'au abstiênutu cu totulu, desí invitari s'au distribuitu si printre dênzii. Si asié aflân-

du-ne numai Români la unu locu, ni-amu petrecutu intru adeveru românesce, totu cu voia buna, pâna in d'alba d'fua, — cându ni-amu indepartatu cu totii, ducându cu noi cele mai dulci suveniru.

Atât'a despre succesulu moralu alu petrecerei. De succesulu materialu, care inca credemu că a fostu indestulitoriu, asceptamu se ne reporteze Comitetul, cărui'a i multiemimu din anima pentru-că, arangiându acésta petrecere, ni-a datu ocaziune se mai convenimu unii cu altii. Ar' fi de doritu numai că familiile române si singuraticii din locu si din giuru se accurga in numeru mai mare la ast'felu de petreceri filantropice române, — la cari nici nu se recere a se infaçisiá in haine de matasa, ori cu trena de 2—3 metrii, ci e de preferitu costumulu nationalu, care e si celu mai eftinu, tiênêndu mai multu si neesîndu nici cându din moda.

Balulu romanu in Vien'a. Foile germane din capital'a imperiului se intrecu in a laudá splendidulu arangiamentu si stralucitul succesu a balului românu, ce a avutu locu in 21 Februarie in spaçiosele sale dela „Musikverein“ din Vien'a.

Balulu s'a inceputu cu o hora nóua intitulata „Hor'a junimei române vieneze“ compusa de Const. Buchenthal si dedicata Protectorului acestui balu, Archiducelui Reiner. — Cotilionulu in ultim'a figura a infaçiatu in mai multe colori „Steau'a României.“ — Multu au placutu si noulu valsu „Saluts des montagnes“ dedicatu patróneloru balului prin F. de Flondoru si polc'a nóua „Lyr'a“ dedicata comitetului arangiatoriu prin E. Strauss, care insusi a condusu orchestra'a.

Printre participantu se amintescu dómnele Mari'a Dumb'a, barones'a Antonia Drasche de Wartinberg, Clarisa de Lindheim-Vivenot, Coelestina de Oppolzer, barones'a Elisabet'a de Vaux, Teres'a Kanitz — patronesele balului, — dlu Nicolae Dumb'a a care fece si de astadata óre-cum pe „stapêndulu casei“ ingrigindu de bun'a-dispositiune a tuturor, Protectorulu Archiducele Reiner, printii Philipp si Ferdinand de Coburg-Gotha, ministrii Dunajewsky, Kállay, br. Pino si Zemialowski, min. plenip. conte Khevenhüller, consululu gen. alu Româniilor Lindheim, consiliariulu Oppolzer, deputatii br. Stârcea, Dr. Tomasciuc, Zotta, Lupulu, Jaksch s. a.

Pe scurtu succesulu moralu alu acestui balu au fostu preste tóta asceptarea stralucitu; si din parte-ne gratulamu pentru acést'a comitetului arangiatoriu — poftindu-lu că se urmeze si in venitoriu totu asié, spre a sustiené in capital'a imperiului bun'a-reputatiune a numelui „românu“ si vóz'a coloniei nóstre române din Vien'a; ér' pre publiculu românu din diverse parti a le tierei 'lu poftimu cu insistintia: se contribue cu denariulu seu la scopulu pentru care se arangiaza balulu, care e ajutorarea tenerimei universitare lipsite de mijlóce.

Cass'a de economii in Blasiu s'au constituitu in 23 Februaru n. alegându-se, in directiune: domni Antoniu Vestemianu, I. M. Moldovanu, Dániel Mihály betr. (armeanu), Benedek, Károly (unguru), Mendel Simon (evreu) Ludovicu Csato, Georgiu Vancea, Iosifu Hossu si Basiliu Turcu; si in comisiunea de revisiune: domni Dr. Ioanu Ratiu, Georgiu Munteanu, Petru S-lomonu, Szinberger Salamon (evreu) si Tornya Lajos (unguru). Statutele s'au edatu in limb'a româna si magiara.

